

FÖRSVARSENDERRÄTTELSEDOMSTOLEN

Datum

2020-03-09

Justitiedepartementet

YTTRANDE

103 33 STOCKHOLM

Er referens

Vår referens

Ju2019/03987/DOM

Ä 24-20 aktbil 1

Promemorian Säkerhetsprövning av domare (Ds 2019:26)

Försvarsunderrättelsedomstolen har beretts tillfälle att inkomma med ett yttrande över rubricerade promemoria. Domstolen vill med anledning av vad som framförs i promemorian anföra följande.

Avsnitt 6.3.2 Domarnämnden ska säkerhetspröva chefer för domstolarna samt hyres- och arrendenämnderna

Av skäl som framgår nedan avstyrker Försvarsunderrättelsedomstolen promemorians förslag vad avser säkerhetsprövning av ordföranden i Försvarsunderrättelsedomstolen. Domstolen har emellertid inte något att erinra mot förslaget att Domarnämnden ska ansvara för säkerhetsprövning av övriga chefer för domstolar eller hyres- och arrendenämnder.

Försvarsunderrättelsedomstolen prövar frågor om tillstånd till signalspaning enligt lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Flertalet uppgifter i tillståndsverksamheten omfattas av sekretess enligt främst 15 kap. 2 § men även 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och de är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet. Tillståndsverksamheten bygger på utomordentligt skyddsvärd information kring prioriteringar och behov inom den svenska underrättelseverksamheten och om Försvarets radioanstalts inhämtningsförmåga. Domstolens verksamhet omgärdas sålunda av sträng sekretess.

För att säkerställa att en fullgod säkerhetsprövning av chefen för Försvarsunderrättelsedomstolen krävs att den som ansvarar för genomförandet av säkerhetsprövningen – utöver god kunskap om säkerhetsskyddsverksamhet – har god insikt i tillståndsverksamheten,

FÖRSVARSENDERRÄTTELSEDOMSTOLEN

inbegripet signalspaningsverksamheten. Detta för att kunna förstå vad som är skyddsvärt i domstolens verksamhet och vilka hot och sårbarheter som finns mot respektive i verksamheten. Det är väldigt viktigt att nu aktuell information inte sprids mer än nödvändigt, eftersom ett röjande av sådan information kan få irreparabla konsekvenser för Sveriges säkerhet på såväl kort som lång sikt.

Vid domstolens tillkomst diskuterades vidare om ansvaret för tillståndsprövningen skulle ankomma på en specialdomstol eller på en allmän domstol. Regeringen ansåg då att det ställdes mycket höga säkerhetskrav på lokalerna, personalen och hanteringen av information och att det var mycket svårt att uppnå en godtagbar skyddsnivå inom ramen för en hantering i allmän domstol, detta trots att regeringen konstaterade att dessa domstolar redan hanterade vissa utomordentligt känsliga uppgifter (prop. 2008/09:201). De skäl som talade mot att lägga prövningen på allmän domstol talar även mot att ansvaret för säkerhetsprövningen av ordföranden för Försvarsunderrättelsesdomstolen läggs på Domarnämnden, om än med något mindre styrka eftersom den mängd säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter som kommer att samlas hos Domarnämnden är betydligt mindre.

Försvarsunderrättelsesdomstolen har förståelse för de principiella och konstitutionella skäl som utredaren för fram för att förändra den nuvarande ordningen när det gäller säkerhetsprövning av chefer för domstolar. I sammanhanget bör dock beaktas att vice ordföranden för Försvarsunderrättelsesdomstolen och domstolens särskilda ledamöter förordnas, efter säkerhetsprövning, av regeringen för fyra år. I dessa fall ansvarar regeringen för säkerhetsprövningen. Domstolen ifrågasätter, mot denna bakgrund, att skälen för förändring när det gäller ordföranden för Försvarsunderrättelsesdomstolen är starkare än behovet av att upprätthålla ett tillräckligt skydd för Sveriges säkerhet.

Mot bakgrund av vad domstolen anfört ovan om behovet av ett mycket starkt säkerhetsskydd för uppgifter hänförliga till tillståndverksamheten bör därför ansvaret för säkerhetsprövning av ordföranden för Försvarsunderrättelsesdomstolen alltså ankomma på regeringen och Regeringskansliet. Domstolen avstyrker således förslaget i denna del.

För det fall förslaget i berörd del ändå blir verklighet önskar domstolen kommentera vissa enskildheter i förslaget. Som förslaget är utformat kan uppgifter om domstolens verksamhet spridas till potentiellt väldigt många personer i samband med en säkerhetsprövning, nämligen nämndledamöterna, deras ersättare samt personer vid Domarnämndens kansli. Domstolen anser av skäl som anförts ovan att en sådan bred spridning av information om domstolens

FÖRSVARSUDDERRÄTTELSEDOMSTOLEN

verksamhet är mycket olämplig. I promemorian (s. 64) föreslås att säkerhetsprövningsintervjuerna ska hållas i en begränsad krets. Det kommer dock att vara nämnden som fattar beslut i säkerhetsprövningsärendet och det finns, såvitt domstolen kan bedöma, inte något som hindrar att nämnden ställer frågor om t.ex. vad som framkommit vid sådan intervju, varför vissa frågor ställts och vad som i övrigt framkommit vid säkerhetsprövningen i samband med föredragning inför ett sådant beslut. Försvarsunderrättelsesdomstolen är mot denna bakgrund kritisk till att det är nämnden som ska fatta beslut i dessa frågor. Under alla förhållanden måste det, enligt domstolens uppfattning, därför slås fast i författning att beslut i säkerhetsprövningsärenden kan fattas av nämndens ordförande ensam. I detta sammanhang är det även viktigt att peka på behovet av säkerhetsprövning för de som genomför säkerhetsprövningarna, ett behov som även utredaren lyft i promemorian (s. 65).

I promemorian föreslås också att nämnden ska få förordna en sakkunnig att biträda nämnden vid säkerhetsprövningen. Med sakkunnig synes främst åsyftas någon från Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten. Domstolen vill emellertid i detta sammanhang framhålla att det, om förslaget genomförs, är oerhört angeläget att domstolens säkerhetsskyddschef på något sätt får delta vid genomförandet av säkerhetsprövningen av domstolens ordförande. Detta även om säkerhetsskyddschefen kommer att vara underställd den chef för domstolen som förordnas. Säkerhetsskyddschefen har kunskap om tillståndverksamheten och genomför redan idag säkerhetsprövningar av viss administrativ personal i den aktuella verksamheten. Om inte säkerhetsskyddschefen har vetskap om vad som framkommit under grundutredningen är det mycket svårt för denne att agera på ett adekvat sätt. Det kommer även vara mycket svårt för domstolen att lämna underlag till Domarnämnden till stöd för nämndens uppföljande säkerhetsprövning. Det är vidare säkerhetsskyddschefen som kommer ha den fördjupade personkännedom som krävs för en fullgod säkerhetsprövning. Det behövs sålunda en nära samverkan mellan domstolens säkerhetsskyddschef och nämnden under hela den tid då chefen för domstolen är förordnad för att säkerhetsprövningen ska fungera på ett tillfredställande sätt.

Avslutningsvis kan domstolen konstatera att frågan om promemorian om säkerhetsprövning av domare rymmer flera frågor som skulle tjäna på att belysas ytterligare. Några har lyfts i promemorian. En annan sådan fråga är vad som sker eller borde ske om det vid en uppföljande säkerhetsprövning framkommer uppgifter som inte är sådana att grundlagsbestämmelsen 11 kap. 7 § regeringsformen aktualiseras men som innebär att en chef för en domstol eller hyres- och arrendenämnd inte längre är lämplig att inneha sin tjänst.

FÖRSVARSENDERRÄTTELSEDOMSTOLEN

Författningsförslag

I förslaget till ändring i 3 kap. 4 § säkerhetsskyddslagen (2018:585) anges i vilka fall Domarnämnden ska göra en säkerhetsprövning. I stadgandet anges att bedömningen ska göras av Domarnämnden om det gäller anställning som chef för en allmän domstol, allmän förvaltningsdomstol m.fl.. Ordvalet ”om det gäller anställning” leder tankarna till att bedömningen enbart ska göras vid anställningstillfället, vilket inte är fallet. Av promemorian framgår nämligen att även den uppföljande säkerhetsprövningen ska göras av Domarnämnden (s. 65 i nu aktuell promemoria). Förslagsvis stryks ”anställning som” i den föreslagna lagtexten.

I övrigt har Förvarsunderrättsedomstolen inte något att erinra mot förslagen i promemorian.

Detta yttrande har beslutats av domstolens ordförande Lars Lundgren efter föredragning av kanslichefen Marija Momcilovic.

Lars Lundgren

Marija Momcilovic